

doi: 10.14456/lartstu.2019.3

“ดูจแดนสวรรค์ผืนลอยลัดลงพื้นหล้า ถิ่นทองธารา โสภาล้ำเลอเหลือเออ ยิ้มมือสวรรค์
 วาดแทนเสียเลย สวยสุดเปรียบเปรย เพิ่งเคยพบมา ตะวันยอแสง แฝงเงาฟ้าดอยน้ำ
 งามอร่ามเขตคาม แสงงามย้อมเรย้อมรำ ปาน ปานสวรรค์เยี่ยมเยียนยิ้มมา แล้วเราต่าง
 สบตา คั่นวาจาจริงจากใจ กวีนพะเยาเราฝากใจไว้ต่อกัน กวีนพะเยาเก็บความทรงจำ
 เราไว้ เราจะรัก รักดีต่อกันตลอดไป トラบจนชั่วฟ้า ชั่วนี้รันดร์กาล ข้างแรมดาวระยิบ
 พริบพริบในน้ำสวายเด่น ยิ่งเงาเดือนเพ็ญเห็นในน้ำงามไหลปาน ลมระริก กลิ่นหอมชื่น
 สำราญ เหลือเปรียบประมาณ กวีนเมืองพะเยาสุดงาม”

(ธารสวรรค์กวีนพะเยา โดย เนรัญชรา/ไมตรี อินทุสุต)

อิทธิพลของเพลงธารสวรรค์กวีนพะเยาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้จังหวัดพะเยาในระยะต่อมา พยายามหาแนวทางพัฒนาเมืองพะเยาให้เป็นเมืองน่าอยู่ มีการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชนประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ทันสมัย มีการเสาะหาและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยาให้เป็นที่ยุ้จักมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การพัฒนาด้านชายแดนไทย-ลาวที่บ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสองแผ่นดิน แนวคิดที่จะผลักดันให้มีการสร้าง กระเช้าขึ้นดอยหนอกที่ดอยบุษราคัม จังหวัดพะเยา การเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่บ่อสิบสอง ในอำเภอเมืองพะเยา การรื้อฟื้นวิถีชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยา ซึ่งกิจกรรมการพัฒนาดังกล่าวมีการสอดแทรกเทศกาลประเพณีต่าง ๆ มีตลาดถนนคนเดิน (กาดหมั้วคนเมือง-ภาษาภาคเหนือ) ที่มีลักษณะแบบล้านนาประยุกต์และการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะแบบชุมชนนิยม เช่น การส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคี ร่วมเย็นเป็นสุข ฯลฯ เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์กิจกรรมเมืองน่าอยู่ของจังหวัดพะเยา

หลังจากนั้น มีการแต่งบทเพลงขึ้นมากมายและถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความหมายของเมืองพะเยาในการรับรู้ของผู้คนอย่างมาก อิทธิพลของแนวเพลงต่าง ๆ ในทศวรรษนี้มีมากมายที่นอกเหนือจากแนวเพลงไทยและแนวเพลงไทยภาคเหนือ จนทำให้บทเพลงเกี่ยวกับพะเยาที่แต่งขึ้นในทศวรรษนี้มีความแตกต่างหลากหลายผสมผสานเครื่องดนตรีนาขินชนิดที่ให้ความรู้สึกแบบใหม่ ๆ แต่ก็ยังคงกลิ่นอายความเป็นล้านนาผ่านภาษาและทำนองของเพลงเข้าด้วยกัน

คุณค่าของเมืองพะเยาที่ถูกสร้างขึ้นมาจากบทเพลงในทศวรรษก่อน ๆ ถูกนำมาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อขับเน้นให้กลายเป็นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ความหมายของความน่าอยู่ของเมืองพะเยาจึงพัฒนาขึ้นจากแนวความคิดและความรู้สึกถึงความสวยงามของธรรมชาติ อากาศดี สถานที่ต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนอุปนิสัยใจคอของผู้คนที่เป็นสังคมน่าอยู่และน่าท่องเที่ยว เหล่านี้คือ การใช้ลักษณะของความเป็นชนบทซึ่งเป็นภาพตายตัวในการสร้างอัตลักษณ์ความน่าอยู่ของเมืองพะเยา

มีการขยายตัวของกลุ่มคนในที่มีศักยภาพในการแต่งเพลงมากขึ้นจากการพัฒนาเมืองพะเยาให้ทันสมัย แนวเพลงเกี่ยวกับเมืองพะเยาน่าอยู่ถูกผลิตขึ้นทั้งคำร้องและทำนองจากกลุ่มคนที่มีความนิยมที่แตกต่างกัน ทั้งเพลงไทยคำเมืองภาคเหนือดั้งเดิม เพลงไทยล้านนาประยุกต์ เพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง โพล์ซอซอ เช่น แนวเพลงไทยลูกทุ่งภาคเหนือ ได้แก่ *เจ็ญแ่อ้วพะเยา* โดย สมศักดิ์ อัมพฤษ ซึ่งเนื้อเพลงเป็นการเชิญชวนให้มาเที่ยวจังหวัดพะเยาที่มีสถานที่สำคัญและสภาพบ้านเมืองที่น่าอยู่ นอกจากนี้ก็มีบทเพลงไทยพื้นบ้านภาคเหนือที่มีเนื้อหาและอยู่ในแนวทางเดียวกัน ดังเช่น *เจ็ญแ่อ้วพะเยา* โดยนิราวรรณ ชัยแก้ว ชิงป่า ผญาตอย – ทำนองพื้นบ้าน *แ่อ้วพะเยา* โดยนิวัตร ก้อนทอง และ *พะเยารำลึก* โดยนิวัตร ก้อนทอง ซึ่งทั้งสองเพลงของนิวัตร ก้อนทอง มีทำนองคล้ายกับแนวเพลงของหยาด นภาลัย

ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการผลิตเพลงขึ้นเอง ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยาร่วมกับมูลนิธิ ร้อยเอกธรรมนัส พรหมเผ่า การสนับสนุนการแต่งบทเพลงเพื่อสะท้อนความน่าอยู่ของเมืองพะเยาตามแนวคิดชุมชนนิยม ได้แก่ *เพลงแ่อ้วพะเยาม่วนใจี่* ที่เป็นเพลงหนึ่งของอัลบั้มชุด 900 ปีภูกามยาว โดยนำแนวคิดดนตรีทางภาคเหนือผสมกับคำเมือง ซึ่งเป็นทำนองดนตรีเพลงไทยล้านนา เป็นเพลงที่แต่งขึ้นมาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา ส่งเสริมการค้าของคนในจังหวัดพะเยาและส่งเสริมทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ในปัจจุบันอัลบั้มชุด 900 ปีภูกามยาวก็กำลังเผยแพร่ในรูปแบบซีดีและในสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับคนในจังหวัดพะเยาและคนต่างจังหวัดได้รู้จักจังหวัดพะเยามากขึ้น

*“มาเมืองเหนือแ่อ้วเหนืออย่าลืมเนื้อเจ้า แวะแ่อ้วที่กว๊านพะเยามาชิมปลาเผาปลาจี่จะไค
ยามสายันห์ ตะวันเลียบเขารำไร เรือน้อยล่องลอยอยู่ไกล ดั่งมนต์ดลใจยามสนธยา
บุญล้นเหลือ ล่องเรือกลางกว๊านพะเยา เวียนเทียนอารามหนองเต่า ไหว้พระต้นเก่า
พระเจ้าศิลา เพ็ญเดือนหงาย สาดฉายแสงเย็นเด่นตา ยี่เป็งลอยโคมส่งฟ้า กระทงชารา
เต็มกว๊านพะเยา แ่อ้วพะเยา ไปไหว้พระเจ้าต้นหลวง ขอหื้อโชคหื้อดวง หื้อซิ่นฉ่าทรง
ร่มเย็นเห็นเงา ถิ่นล้านนา มีน้ำมีป่ามีเขา มาแ่อ้วเตอะพะเยา อู่ข้าวอู่น้ำ ของกินมากมี
มาเมืองเหนือ แหมมเต้ออย่าลืมเนื้อเจ้า แวะนอนค้างที่พะเยา ตั้งแคมป์บนเขา โรงแรมก็ดี
เชื่อมสัมพันธ์ บ้านฮวก ไทย-ลาว น้องพี่ ผ้าทอไทลื้อหลากสี ซะปะของดีที่เมืองพะเยา”*

(แ่อ้วพะเยาม่วนใจี่ โดย พนม กันทะไชย/ตัวเมือง)

ในขณะที่บทเพลง *พะเยาม่วนใจี่* (หนุ่มทุ่งล่อ) เป็นแนวเพลงไทยคำเมืองร่วมสมัยที่มีลักษณะโดดเด่นด้านจังหวะดนตรีที่สนุกสนาน “เมืองพะเยานั้นมันดั่งม่วนแต่น้อ นำมาผ่องามแต่น้อวิวกว๊านพะเยา ภูกามยาว เวียงล่อโบราณเมืองเก่า ตำนานบอกเล่า อายุกว่าเก้าร้อยปี เมืองเจียงคำ เมืองงามไทลื้อ ผ้าทอทำมือ เลื่องลือถิ่นท่อน้ำไหล เมืองเจียงม่วน พระธาตุภูปอยใจ เมืองปงพงไพร น้ำยมใสไหลเย็น ภูซาง เตียวตางไปสู่มืองลาว เมืองจุนอู่ข้าว นกยูง

ไก่อฟ้าหาคู่ เมืองแม่ใจ อิงหนองเล็งทรายไหลอยู่ ดอกคำใต้โคมตรู ผู้คนล้วนจิตใจงาม เมืองพะเยานั้นมันดีงามแต่นือ ของฝากรอเธอ ปลาต้มผักตบชวา กราบเจ้าตนหลวง บวงสรวงงำเมืองพญา หากว่าผู้ใดศรัทธา ไผมาขอให้โชคดี”

องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยาก็สนับสนุนการผลิตบทเพลงเพื่อสะท้อนความเป็นเมืองน่าอยู่และน่าเที่ยวออกมาเช่นกัน โดยยกระดับแนวเพลงให้เป็นแนวดนตรีล้านนาประยุกต์ที่ร่วมสมัย โดยร่วมมือกับบริษัทอาร์สยามและศิลปินในสังกัดที่เป็นคนพะเยาคือ ณิช อารีสยาม ซึ่งเป็นทั้งผู้แต่งและผู้ร้องเพลงด้วย เช่น เพลงพะเยามาแล้วมาอีก พะเยายังรอ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดเพลง ดังนี้

พะเยามาแล้วมาอีก โดย ณิช กิตติสาร/อารี สยาม “มาแล้วพะเยา มาแล้วอยากมาใหม่ ดินแดนน้ำใส ผู้คนหัวใจเป็นสีชมพู อากาศก็ดี อาหารก็ล้ำ ชวนกันมาดู จะมาเป็นคู่หรือมาเดี่ยว ก็ยังเพลิน มาแล้วพะเยา มาแล้วให้อยู่ต่อ จะพาไปผ่อ ไปไหว้พระเจ้าตนหลวง วิชาตุ๊กกลางน้ำ ตีโลกอาราม งามเหนือทั้งปวง กราบไหว้บวงสรวง สักการะพ่อขุนงำเมือง ปันจักรยาน ออกกำลังกาย รอบชายกว๊าน ลมเย็นพัดผ่าน พายเรือเล่นอยู่กลางน้ำ รอยยิ้มหวาน ๆ กับบรรยากาศ อังดงงาม สุขทุกโมงยาม น้ำตกภูซาง ดอยภูลังกา มาแล้วพะเยา มาแล้วอยากมาอีก บ่อยากจะบ๊ีก ผิดใจไม่ได้มา ทุกฤดูกาล ธรรมชาติล้วนงามตา สุขล้ำเลิศค่า เมื่อได้มา แล้วพะเยา”

พะเยายังรอ โดย ปริญญา ตั้งตระกูล/ณิช กิตติสาร/อารี สยาม “ได้ฟังคำเขาเล่าว่าเมืองพะเยานั้นงดงาม น่าชื่นชม อย่าไปเชื่อคำลม ๆ ดงงามน่าชมแค่ไหนให้ไปชม แล้วคุณจะรู้ว่าน่าอยู่ นั่นดูกันที่ตรงไหน ถ้ายังไม่ได้ไป ยังไง ๆ อย่าเพิ่งไปเชื่อคำใครเขา ดอยสวยฟ้าใส แผ่นน้ำกว้างไกล ช่างงามเด่น กว๊านพะเยา สุขยิ่งล้ำค่าใดกล่าว ภูกามยาว พะเยานั้นมีมนต์ ดลให้คนได้รู้ เมื่อได้ยล ผู้คนน้ำใจในถิ่นเหนือ แล้วไม่ต้องเชื่อ มาซำก็ไม่มีเบือ หนุ่มเหนือบจู้ บ่หลอกลวง มาแล้วเมืองพะเยา ศักดิ์สิทธิ์พระเจ้าตนหลวง อากาศสดใสนั้นทรวง ผ่องดวงตะวันตกโต ภูลังกา งดงาม ปลาต้มเลิศล้ำอร่อย ไทลื้อสืบสานฮีตฮอย วิชาตุ๊กกลางน้ำเวียนเทียนเลิศลอย มาแล้วมากอย ที่พะเยา มาเด้อมาแล้วเมืองนี้ ดอกสารภีสีขาวย คู่พะเยา อิมมอกอิมใจแท้แล้ว อิมข้าวล้ำ อิมปลาริมกว๊าน รู้แล้วอย่าช้า ปล่อยเวลาผ่าน อิมผืนกรุ่นตำนานกว๊านพะเยา งามล้ำเกินคำกล่าว คำไหนใครใดเล่า พะเยาเฝ้ารอคนไปเยือน”

นอกจากนั้น บุคคล กลุ่มบุคคลและองค์กรเอกชนกลุ่มต่าง ๆ ก็ผลิตบทเพลงออกมาในแนวทางที่คล้ายคลึงกับเทศบาลเมืองพะเยาและองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยาด้วยเช่นกัน ได้แก่ มนต์เมืองพะเยาโดยปุนาน ล้านนา และเพลงฮักเมืองพะเยาโดยชัยวัฒน์ จันธิมา ที่แต่งเนื้อร้องและมีณิช กิตติสาร อารีสยามเป็นผู้ขับร้องประชาสัมพันธ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มนต์เมืองพะเยา “โอ้ พะเยานี้เอย เป็นเมืองที่เราได้เคย อยู่มาหนับว่าบุญถึง ตีกรามบ้านถิ่น เห็นมีแต่ความสวยซึ้ง สมแล้วพะเยาเราจึง กลายเป็นหนึ่งยิ่งกว่าแดนไหน โอ้พะเยาของเรานี้หนา ผุ่งชนทอ้งเที่ยวไปมา หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ไบบริสุทธิ์ นงนุชชางสวยใจใส

เที่ยวกว้านพะเยาคราวใด มองเห็นทราวมวัย พื่ออยากเดินควง ประเพณี ทุกที่ที่จัด ซึ่งเป็นงานวัด พระเจ้าองค์หลวง ปวงชนนานแห่ง จากแดนด้วยการยึดห่วง นมัสการใหญ่หลวง ไม่มีเปลี่ยนแปลง ไอ้พะเยางามนัก สาว ๆ หน้างามผ่องพักตร์ น่ารักเสียยิ่งดวงแด่ ใจบริสุทธิ์ นงนุชเนื้อทองงามแท้ หัวใจที่ไม่เปลี่ยนแปลง พี่รักเจ้าแน่ แม่สาวพะเยา”

ฮักเมืองพะเยา โดย ชัยวัฒน์ จันธิมา/ณัฐ กิตติสาร อาร์สยาม “เกิดที่พะเยา อยู่เมืองพะเยาฮักเมืองพะเยา พ่อแม่ลูกหลานตานเต้า เป็นคนพะเยา ฮักเมืองพะเยา ตั้งแต่ละอ่อน โตใหญ่ กลายเป็นคนเฒ่า หัวใจนั้นเป็นพะเยา หมู่เฮฮาฮักบ้านเกิดเมืองนอน เมืองพะเยา เหา่นี้มีกว้านงามตา เป็นเมืองผญา ประชาฮักสามัคคี เมืองพะเยา ป่าไม้เขียวครามขจี รุ่งเรืองระวี ร่ำรวยวัฒนธรรม เมืองพะเยา ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ พระเจ้าตนหลวง เป็นศูนย์รวมใจศรัทธา เมืองพะเยา สุขใจสมดังเป็นว่า ไม้ได้มา ขึ้นตาคืนชมยินดี เมืองพะเยา บ้านเกิดกำเนิดชีวิต เป็นพรหมลิขิต พบกันสวรรค์บนดิน เมืองพะเยา ตราไว้ไม่เคยลืมหิน ตราบขึ้นสิ้น แผ่นดินนี้คือบ้านเฮา”

บุคคล กลุ่มบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการผลิตบทเพลงพะเยาในช่วงทศวรรษนี้เป็นกลุ่มชนชั้นกลางในพะเยา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด ร้อยเอกธรรมนัส พรหมเผ่า (ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองพะเยา) เป็นต้น 2) เป็นนักพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสื่อสารมวลชนและการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ชัยวัฒน์ จันธิมา และกลุ่มพะเยาทีวีชุมชน เป็นต้น และ 3) เป็นศิลปินนักร้องนักแต่งเพลงคนพะเยาที่สังกัดค่ายเพลง เช่น ณัฐ กิตติสาร อาร์สยาม เป็นต้น หรือ เป็นนักร้องนักแต่งเพลงอิสระ เช่น หนุ่มทุ่งโล่ ปูนานล้านนา เป็นต้น

การก่อตัวขึ้นของกลุ่มคนเหล่านี้ที่อยู่ภายใต้กระแสสำนึกกรักบ้านเกิดที่เป็นอิทธิพลของแนวคิดการพัฒนาแบบวัฒนธรรมชุมชน ประกอบกับกลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทในการพัฒนาจังหวัดพะเยากับร่วมกัับรัฐมาตั้งแต่ทศวรรษ 2530 เช่น กลุ่มการเมืองท้องถิ่น กลุ่มประชาสังคมที่มีบทบาทด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดทำสื่อท้องถิ่น ฯลฯ จนในที่สุดเมื่อมีบทบาทครองอำนาจการบริหารงานท้องถิ่นได้ในปัจจุบัน การผลิตบทเพลงโดยความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับนักร้องนักแต่งเพลงและนักพัฒนาเอกชน จึงเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนชั้นกลางที่แสดงออกถึงสำนึกกรักบ้านเกิดที่ชัดเจนในกลุ่มตน

ทศวรรษ 2550 - 2560 ถือว่าเป็นความรุ่งรอยของบทเพลงเกี่ยวกับเมืองพะเยาน่าอยู่ที่ใช้สำนึกกรักบ้านเกิดแบบมนโตนัศน์ชุมชนนิยมในเนื้อเพลงที่ผสมกับแนวดนตรีที่หลากหลาย โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างกระแสการท่องเที่ยวที่พยายามดึงให้นักท่องเที่ยวและคนภายนอกหันมาให้ความสนใจกับจังหวัดพะเยามากขึ้น บทเพลงแนวทางต่าง ๆ ถูกผลิตขึ้นจากบุคคลกลุ่มบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยาที่มีความแตกต่างหลากหลายของบทบาท สถานภาพ

และวิถีชีวิต ตลอดจนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาของรัฐในจังหวัดพะเยา กลุ่มเหล่านี้พยายามพัฒนาให้เพลงเป็นที่รู้จักและติดหูคนทั่วไปมากขึ้นจากการร่วมมือกับบริษัทเพลงและสื่อท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในแนวดนตรีที่หลากหลาย ล้วนแล้วแต่พยายามชี้ให้เห็นความหมายเมืองนำอยู่ของพะเยาที่ตกทอดมไปด้วยแนวคิดชุมชนนิยม โดยหยิบยกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชนและบุคลิกลักษณะของคนพะเยามาเป็นจุดขาย

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุป

พัฒนาการของบทเพลงที่สะท้อนอัตลักษณ์เมืองพะเยานำอยู่มีการปรับตัวภายใต้การขยายตัวของรัฐและการพัฒนาในแต่ละยุคสมัย มโนภาพของกลุ่มชนชั้นกลางและรัฐศูนัยกลางที่มองชนบทแบบสวยงาม โรแมนติกและความดั้งเดิมผ่านเพลงเกี่ยวกับพะเยาในยุคแรก เป็นกลไกหนึ่งที่เบี่ยงเบนความสนใจของประชาชนไปจากปัญหาความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมืองในยุคสงครามเย็นและปัญหาของการพัฒนาที่ทิ้งไว้ให้คนพะเยา จนทำให้ปัญหาสังคมที่พะเยาเผชิญในยุคสมัยแรกที่ปรากฏในบทเพลงคำเมืองกลับไม่ได้รับความสนใจจากชนชั้นกลาง มโนภาพชนบทสวยงามจึงยังมีพลังส่งต่อความเข้าใจอัตลักษณ์ของพะเยาในยุคต่อ ๆ มา

ในทศวรรษต่อ ๆ มา คนพะเยาในฐานะเป็นคนใน โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางและองค์กรต่าง ๆ ผลิตซ้ำภาพความสวยงามแบบชนบทจากรัฐศูนัยกลางและผนวกแนวคิดการพัฒนาต่าง ๆ ที่ขยายตัวเข้ามาในเมืองเพิ่มขึ้น ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว แนวคิดชุมชนนิยม/ท้องถิ่นนิยม ตลอดจนกระแสโลกาภิวัตน์ อิทธิพลดังกล่าวส่งผลให้เกิดการก่อตัวและพัฒนาบทเพลงเมืองนำอยู่โดยกลืนความหมายของชนบทเข้าไปอยู่ในความเป็นเมือง แต่ทุกแนวเพลงเมืองพะเยานำอยู่ต่างขมวดปมความคิดชุมชนนิยมในเมืองพะเยานำอยู่คือ ‘ความสงบงามน่าสนุกในวัฒนธรรมล้านนา’ ให้อยู่ในความทรงจำทั้งคนภายนอกและคนในจังหวัดพะเยาเอง

ความคึกคักของบทเพลงพะเยาในปัจจุบัน ถูกกระพือผ่านสื่อและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยาเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวและเสริมสร้างเศรษฐกิจ และหวังว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะค่อย ๆ หลั่งไหลถ่ายเทไปสู่กลุ่มเกษตรกรและชนชั้นล่างจากการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ในฐานะที่พะเยาเคยเป็นเมืองชายขอบการพัฒนาในยุคก่อน ดังนั้นจึงต้องสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ให้ปรากฏเด่นชัด ความรักในเมืองพะเยา ถูกสะท้อนผ่านบทเพลงอย่างภาคภูมิใจในความเป็นคนท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ช่วยเสริมสร้างให้พะเยาเป็นเมืองนำอยู่

ความเป็นเมืองนำอยู่ผ่านบทเพลงจึงขยายการรับรู้ไปสู่คนพะเยาในอำเภอต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น เนื่องจากบทบาทของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำให้แนวคิดเมืองนำอยู่แบบชุมชนนิยมมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของพะเยาที่เคยเป็นชนบทมาก่อน ประกอบกับกระแสสูงของเศรษฐกิจชุมชน - วัฒนธรรมชุมชนที่แผ่ซ่านอยู่ในสังคมไทย บทเพลงเกี่ยวกับพะเยาจึงสื่อความหมายเมืองนำอยู่ในทัศนะของรัฐ และชนชั้นนำ ชนชั้นกลางในพะเยา โดยแข่งกับภาพความเป็นชนบทเพื่อให้ผู้คนในพะเยาและนักท่องเที่ยวจับต้องและสัมผัสกับมันได้ด้วยการบริโภคผ่านความหมายในบทเพลง

การขยายตัวของกลุ่มชนชั้นกลางในเมืองพะเยานับตั้งแต่ทศวรรษ 2540 และเข้มข้นยิ่งขึ้นในทศวรรษ 2550 เป็นต้นมา เริ่มเข้ามามีบทบาทในการกำหนดมุมมองและทิศทางของการพัฒนาเมืองนำอยู่ในหลาย ๆ ด้านมากขึ้น บทเพลงส่วนใหญ่ก็ถูกประกอบสร้างความหมายขึ้นจากกลุ่มชนชั้นกลางพะเยา และใช้เป็นเครื่องมือเชิงประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อพยายามลบภาพความเป็นเมืองผ่าน ความสำคัญดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของเมืองพะเยาอย่างมีนัยยะสำคัญตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจทศวรรษ 2540 และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองของสังคมไทยนับจากนั้นมา ตลอดจนการเติบโตขึ้นของมหาวิทยาลัยพะเยาที่ก่อให้เกิดเมืองมหาวิทยาลัยที่ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา และปรากฏการณ์ของการประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการสำหรับคนรุ่นใหม่และชนชั้นกลางก็มีมากขึ้นในเมืองพะเยา เช่น ร้านอาหารแนวทันสมัยหลากหลายประเภท ธุรกิจบันเทิง ร้านกาแฟ ฯลฯ (มนตรา พงษ์นิล, 2561, น. 605-606) เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงอิทธิพลและบทบาทของการขยายตัวของกลุ่มชนชั้นกลางในเมืองพะเยาอย่างมากมาย บทเพลงที่สร้างอัตลักษณ์เมืองพะเยา นำอยู่และนำเสนอจึงมีแรงปรารถนาของชนชั้นกลางในพะเยาที่โหยหาอดีตแบบโรแมนติก (nostalgia) แต่เพิ่มสีสันของความทันสมัยและความสนุกสนานบริสุทธ์แบบชนบทลงไปในเรื่องหาและท่วงทำนองของเพลงด้วย

5.2 อภิปรายผล

จังหวัดพะเยา กล่าวให้เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นคือ เมืองพะเยาสมาทานความเป็นชุมชนนิยมในเมืองนำอยู่ได้อย่างแนบสนิทผ่านการผลิตเนื้อหาของบทเพลงในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากมีพัฒนาการของชุมชนขึ้นมาจากความเป็ชนบทไปสู่ความเป็นเมืองพะเยาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ตลอดจนการถูกกำหนดความหมายจากรัฐและศิลปินจากส่วนกลางผ่านเพลงพะเยาในยุคแรกก็ส่งอิทธิพลต่อการพัฒนาวิธีคิดและแรงปรารถนาในการพัฒนาเมืองนำอยู่ของคนในพะเยาในสมัยต่อมาถึงปัจจุบัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมืองขนาดเล็กและกลางในสังคมไทยหลาย ๆ เมืองเช่น สกลนคร นครพนม มุกดาหาร มีลักษณะการพัฒนาความเป็นเมืองน่าอยู่ที่คล้ายคลึงกับเมืองพะเยา ในฉายาว่า 'เมืองน่าอยู่' และ 'จังหวัดน่าสนุก' (funny province) ซึ่งเป็นการสร้างจุดขายให้กับจังหวัดขนาดเล็กและกลางให้แตกต่างจากการพัฒนาเมืองขนาดใหญ่ เช่น อุบลราชธานี นครราชสีมา เชียงใหม่ เชียงราย บทเพลงจึงเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่กำลังสะท้อนความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เพิ่มความรู้สึกสนุกสนานเมื่อได้มาเที่ยวในเมือง นอกเหนือจากความสงบงามในแนวชุมชนนิยมด้วยเช่นกัน

การหยิบยกและให้ความสำคัญกับเมืองน่าอยู่ในบทเพลงของพะเยาที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะนิยามถึงความน่าอยู่ ความเป็นเมืองสุขและเป็นเมืองทองของคนพะเยา สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นิยามดังกล่าวถูกต่อยอดจากจำนวนบทเพลงที่มีเพิ่มและเข้มข้นขึ้นเมื่อถึงสมัยใกล้ปัจจุบัน บทเพลงเมืองน่าอยู่ที่ได้รับความนิยมจึงเข้าไปกลบทับหรือปกปิดปัญหาของพะเยา และไม่พบการแต่งบทเพลงใหม่ ๆ ที่สะท้อนปัญหาจากการพัฒนาที่พะเยามีอยู่ แต่กลับสะท้อนความสวยงาม บริสุทธิ์ไร้เดียงสาอหิชาคัยไมตรีและเป็นธรรมชาติของผู้หญิง ซึ่งกลายเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นิยามชุมชนนิยมในเมืองพะเยาน่าอยู่มีความโดดเด่นขึ้นในบริบทของการพัฒนาเมืองพะเยา

ทุกแนวดนตรีเพลงในพะเยาต่างสะท้อนการสมานอรรถลักษณะที่ศูนย์กลาง คนนอกชนชั้นนำและกลุ่มชนชั้นกลางในพะเยาให้ภาพความเป็นเมืองน่าอยู่แบบชุมชนนิยมอย่างเข้มข้นขึ้นในปัจจุบัน กล่าวอีกทางหนึ่งก็คือ แทนที่บทเพลงในพะเยาจะเป็นการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ แต่กลายเป็นว่า บทเพลงในพะเยายินยอมพร้อมใจที่จะสวมใส่อัตลักษณ์ชุมชนนิยมในเมืองน่าอยู่ โดยการกำหนดจากศูนย์กลางอำนาจผ่านรัฐ การพัฒนา กลุ่มชนชั้นกลางที่เป็นคนนอกและคนในพะเยา

บทเพลงพะเยาเป็นการเมืองของการประกอบสร้างความหมาย (politics of meaning) แบบชุมชนนิยมในเมืองน่าอยู่ที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐและกลุ่มชนชั้นกลาง ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับการขยายตัวของรัฐ การพัฒนา การท่องเที่ยวและชุมชนนิยมของกลุ่มชนชั้นกลางและองค์กรในพะเยาทำให้การเมืองของการประกอบสร้างความหมายปรากฏขึ้นเพื่อตอบสนองต่อโลกทัศน์ของกลุ่มข้างต้นซึ่งมีบทบาทสำคัญด้านต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยา ถึงแม้ว่าบทเพลงพะเยาจะมีอัตลักษณ์ของแนวดนตรีที่แตกต่างหลากหลายและผสมผสานมากขึ้น แต่เนื้อหาและความหมายในแนวเพลงต่าง ๆ ที่กลุ่มชนชั้นกลางในพะเยาผลิตบทเพลงขึ้นนั้น ล้วนต่อยอด トラดริง ผลิตซ้ำและพัฒนาความหมายของเมืองน่าอยู่แบบชุมชนนิยมเพียงชุดเดียว

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่ได้ประโยชน์จากพลวัตของการประกอบสร้างความหมายเพลงพะเยาแบบชุมชนนิยมในเมืองน่าอยู่ (Phayao for whom?) อยู่ที่ความหมายของเมือง

พะเยาน่าอยู่ซึ่งบรรจุความสวยงาม ความเป็นผู้หญิง (feminine) ชนบทล้านนา วัฒนธรรมชุมชน ความบริสุทธิ์ไร้เดียงสาและความสนุกเพิ่มขึ้นตามลำดับในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ทุกความหมายข้างต้นล้วนตอบสนองการเมืองของความปรารถนาโดยรัฐ ชนชั้นนำและชนชั้นกลางที่ต้องการจะให้เป็นและต้องการที่จะบริโภค และหากกล่าวให้ถึงที่สุดก็คือ ชนชั้นนำและชนชั้นกลางในพะเยาเองก็น่าเสนอความหมายดังกล่าวเพื่อเชิญชวนให้คนภายนอก เช่น นักท่องเที่ยวมาบริโภคความหมายดังกล่าวผ่านบทเพลงเช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยต้องการที่จะเสนอว่า แนวคิดชุมชนนิยมซึ่งเคยมีพื้นที่ทางความคิดและปฏิบัติการ อยู่ในชนบทได้ยักย้ายถ่ายเทเข้ามามีอิทธิพลต่อการให้ความหมายของความเป็นเมือง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางสังคมหนึ่งที่เคยมีลักษณะใกล้ชิดความเป็นชนบทที่กลายเป็นเมืองด้วยการขยายตัวของรัฐ อุดมการณ์พัฒนาและความทันสมัยเป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้มีการขยายตัวของกลุ่มคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชนชั้นนำและชนชั้นกลางที่รับโลกทัศน์และวิถีคิดแบบชุมชนนิยมมาด้วย กลุ่มคนเหล่านี้บทบาทสำคัญในการประกอบสร้างความหมายของเมือง งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าในกรณีของบทเพลงถูกใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการกำหนดความหมายของเมือง ทุกแนวเพลงที่กล่าวถึงความ เป็นเมืองต่างขมวดขุดความหมายของเมือง น่าอยู่ผ่านบริบททางประวัติศาสตร์ จนทำให้กลายเป็นอัตลักษณ์หนึ่งเดียวของการประกอบสร้างความหมาย ‘ชุมชนนิยมในเมืองพะเยาน่าอยู่’ ที่ตอบสนองต่อความปรารถนาทางจินตภาพ การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของรัฐ กลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นนำซึ่งเป็นผู้มีอำนาจทั้งในและนอกจังหวัดพะเยา

เอกสารอ้างอิง/References

- กรรณิการ์ พิมลศรี, และอดิศร เรือลม. (2556). ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง จังหวัดพะเยาในการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 1(2), 7-19.
- คมสันต์ รัตนะสิมากุล. (2559). การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารกับการประกอบสร้างความหมาย การพัฒนาแบบยั่งยืนของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัว จังหวัดพะเยา. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*, 9(1), 17-34.
- จินต์จุฑา ลีจินดา. (2557). สุนทรภรณ์กับการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมบันเทิงแบบ “สากล” ให้กับสังคมไทยในพุทธทศวรรษที่ 2490. *วารสารอักษรศาสตร์*, 43(2), 27-60.
- บ้านโบราณกวันพะเยา. (5 ตุลาคม 2555). *นทีสีทอง โดย ปิ่นนริศ จันทิมา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2560. จาก <https://www.facebook.com/baanborankwanphayao/videos/2408983921276/>.

- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2546). *โลกของคนไร้บ้าน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ปรีชา คุณินทร์พันธ์. (2545). *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา นคร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญญพันธ์ พงนะลาวัณย์. (2556). ศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ของการเรียกชื่อเมืองเขลางค์เวียงละกอนและลำปาง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 1, 53-82.
- มนตรา พงษ์นิล. (2550). ประวัติศาสตร์การพัฒนาในอาณาบริเวณกว๊านพะเยา. *หนังสือรวมบทความในการประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 3 มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 537-546.
- _____. (2558). บทสำรวจงานวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในภาคเหนือตอนบน: ข้อสังเกตการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางสังคมกับมนุษยศาสตร์สาร *มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 16(2), 158-216.
- _____. (2561). อำนาจชี้แนะเมืองฝาง: การเผยตัวของทุนนิยมและการพัฒนาในสุญญากาศของฝางเมืองรวมเมืองพะเยา. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ Built Environment Research Associates Conference (BERAC9, 2018) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 601-611.
- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2548). *อ่าน 'วัฒนธรรมชุมชน': วาทศิลป์และการเมืองของชาติพันธุ์แนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน.
- ยศ สันตสมบัติ. (2535). *แม่หญิงสี่ชายตัว: ชุมชนและการค้าประเวณีในสังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2542). *ชาติพันธุ์วรรณาว่าด้วยผู้ชมโทรทัศน์: ชีวิตข้างถนน ยามค่ำคืนบนถนนสายหนึ่ง ในเมืองเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สาทร ศรีเกตุ. (2557). *พัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองในวัฒนธรรมเพลงไทยสากล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สามชาย ศรีสันต์. (2554). เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างอัตลักษณ์ความพอเพียงให้กับชุมชน. *วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร*, 7(2), 53-9.
- _____. (2558). มโนทัศน์การพึ่งตนเองของชาวชนบท: การลดทอนชนบทให้เป็นชั่วคราวข้ามกับเมือง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 32(2), 183-208.

- สุธี เมฆบุญส่งลาภ. (2559). การสร้างการตระหนักรู้ในด้านประวัติศาสตร์พื้นที่แก่คนในชุมชน ย่านหนองระบู่ ตำบลเวียง อำเภอเมืองพะเยา. เจ ดี: วารสารวิชาการการออกแบบ สภาพแวดล้อม, 3(2), 51-71.
- สุนทร สุขสรณจิต. (2557). สาวพะเยา: บาดแผลในบทเพลง. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการนานาชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทยครั้งที่ 8 “มนุษยศาสตร์ที่แปรเปลี่ยนในโลกที่เปลี่ยนแปลง” 27-29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ณ โรงแรมอิมพีเรียล แม่ปิ้ง จังหวัดเชียงใหม่, 357-369.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2558). สถิติการฆ่าตัวตายและทำร้ายตัวเอง.
- สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม. (2559). เส้นความยากจน (ด้านรายจ่าย) จำแนกตามภาคและจังหวัด พ.ศ. 2543-2556. ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). คดีอาญาที่สำคัญ พ.ศ. 2549-2558. ข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (22 พฤศจิกายน 2550). พะเยาฆ่าตัวตายพุ่ง. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2559. จาก http://pr.moph.go.th/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=10752.
- อัฐมา โภคาพานิชวงษ์. (2544). "ชุมชน" และ "ประชาคม" ย่านถนนพระอาทิตย์กับกระแสการรื้อฟื้นเมืองน่านอยู่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Barthes, R. (1967). *Elements of Semiology*. Translated from the French by Annette Lavers and Colin Smith. New York Hill and Wang, 1980.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage Publications.
- Leotard, J.F. (1988). *The Postmodern Explained*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.